

Ο αναρχισμός στην Τυνησία: Nicolò Converti (1855-1939)

☰ Κατηγορία: Παγκόσμια Αναρχική Ιστορία



Red and Black

Αυτό το βιβλιογραφικό κείμενο είναι μια συμβολή στην ανάκαμψη της ιστορίας του αναρχισμού στην Τυνησία. Εξιστορεί ένα μόνο μέρος μιας μεγαλύτερης ιστορίας.

Από το κείμενο των G.Masi, in G. Berti, M. Antonioli, P. Juso e S. Fedele (επιμ.) στο “Dizionario biografico degli anarchici italiani”, vol. 1 (Pisa: Biblioteca Franco Serantini, 2003), σσ. 439-442. Αγγλική μετάφραση Nestor McNab, 2011. Ελληνική μετάφραση “Ούτε Θεός-Ούτε Αφέντης”, Μάης 2011.

Ο Nicolò (Nicolantonio) Converti γεννήθηκε στο Roseto Capo Spulico (στην περιφέρεια Cosenza της Καλαβρίας), στις 18 Μαρτίου 1855. Οι γονείς του Leonardo και Elisabetta Aletta, κατάγονταν από εύπορες οικογένειες. Παρακολούθησε το δημοτικό σχολείο στην Καλαβρία και μετακόμισε στη Νάπολη για να παρακολουθήσει το γυμνάσιο, όπου ο δάσκαλός του στο τελευταίο έτος ήταν ο

Giovanni Bonio. Πήγε στο Πανεπιστήμιο για να σπουδάσει Ιατρική, αλλά δεν πήρε το πτυχίο του - όπως είπε στον Andrea Costa (με τον οποίο θα παρέμεναν για πάντα φίλοι)- έως και αρκετά χρόνια αργότερα, το 1909, όταν, μετά από μια κάποιο ξόρκι στην Τύνιδα, την πόλη που είχε επιλέξει ως κύρια κατοικία του, επέστρεψε στην Ιταλία για πρώτη φορά.

Ελκύστηκε στις ιδέες του ελευθεριακού σοσιαλισμού, που ήσαν ευρέως γνωστές στη Νάπολη, χάρη στην επιρροή του Μιχαήλ Μπακούνιν ο οποίος είχε ζήσει στην πόλη, έγινε φίλος με τον Emilio Covelli και άλλους Ναπολιτάνους αγωνιστές. Έγινε μέλος της Διεθνούς, και γρήγορα αναδείχτηκε στο πιο ενεργό μέλος της ομάδας στη Νάπολι, ασκώντας έντονη

προπαγανδιστική δραστηριότητα, τόσο με τη συνεισφορά άρθρων στον επαναστατικό Τύπο της εποχής όσο και με τη δημιουργία νέων εντύπων. Το 1878 έγινε μέλος της συντακτικής επιτροπής του δεκαπενθήμερου περιοδικού “Il Masaniello” που, επιδίωκε να αναπληρώσει το κενό που είχε αφήσει η μετακίνηση της εβδομαδιαίας “L'Anarchia” στη Φλωρεντία, ευνοώντας μια συμμαχία με τους εξουσιαστικούς σοσιαλιστές. Η εφημερίδα, ωστόσο, ήταν βραχύβια και μετά από εννέα τεύχη, από τα οποία το καθένα κατασχόταν συστηματικά από την αστυνομία, ανέστειλε την έκδοσή της.

Οι σχέσεις μεταξύ του Converti και των άλλων διεθνιστικών οργανώσεων, ωστόσο, δεν έφτασε στο τέλος τους, και

οδήγησαν στην ίδρυση του Κύκλου «Pisacane», με τον Converti ως γραμματέα και τον Merlino ως ταμία. Υπήρχαν, επίσης, διάφορα σχέδια, όπως της εκτύπωσης και κυκλοφορίας μιας ναπολιτάνικης αναρχικής εφημερίδας (με τίτλο “La Campana”»), αναβιώνοντας την προηγούμενη εφημερίδα και ιδρύοντας μια άλλη εφημερίδα για την αντιμετώπιση των θέσεων του Costa. Και τα δύο σχέδια πήγαν στραβά, εν μέρει ως αποτέλεσμα των συγκρούσεων μεταξύ των μελών που ήσαν εργάτες, από τη μια, οι οποίοι ευνοούσαν μια πολιτική που συνδεόταν με τα ιδιαίτερα προβλήματα στο χώρο εργασίας, αλλά που συχνά στερούνταν της δυνατότητας να σκεφτούν με βάση μια ευρύτερη σκοπιά, και των “αδιάλλακτων” αναρχικών διανοούμενων, από την

άλλη, οι οποίοι εξαιτίας των ουτοπιστικών οραμάτων τους ήταν συχνά σε θέση να συμβιβάζσουν τους «τελικούς στόχους και τα ενδιάμεσα καθήκοντα».

Τον Μάιο του 1885, ο Converti κυκλοφόρησε το “Il Piccon” σε μορφή φυλλαδίου (καθώς δεν είχε την απαιτούμενη άδεια). Ήταν μια αναρχική κομμουνιστική εφημερίδα αρκετά αυστηρή τόσο με τους νόμιμους (legalitarian) σοσιαλιστές και τον Costa, όσο και με τους Ρεπουμπλικάνους, οι οποίοι αυτή την εποχή του αλυτρωτισμού θεωρούνταν τα πιο επικίνδυνα στοιχεία για την αναρχική υπόθεση. Όμως, η αναγκαστική του αναχώρηση για τη Γαλλία σήμαινε ότι φεύγοντας έφερε προβλήματα στο ναπολιτάνικο αναρχικό κίνημα (μάλιστα,

το κίνημα εκεί έμελε στο εξής να υποσκελιστεί από το σοσιαλιστικό κίνημα και τη ριζοσπαστική δημοκρατία εν γένει διακόπτοντας την έκδοση της εφημερίδας για ένα μήνα και το μόνο που επέτυχε να κάνει ήταν να την επανακυκλοφορήσει τον Νοέμβρη, χάρη σε μια συντακτική ομάδα που αποτελείτο εξ ολοκλήρου από φοιτητές.

Αν και από τώρα και στο εξής βρισκόταν έξω από την Ιταλία, ο Converti υποστήριξε, επίσης, την “*Il Demolitore*”, την εφημερίδα του ναπολιτάνικου Κύκλου «*Il Lavoratore*», στην οποία δημοσιεύτηκε μια επιστολή που έγραψε ο ίδιος από κοινού με τον G(aetano;) Grassi, όπου οι δύο αναρχικοί πήραν μια αρκετά σθεναρή θέση υπέρ μιας σύγχρονης επαναστατικής οργάνωσης.

Συνεισέφερε, επίσης, στο περιοδικό του Μιλάνου “Rivista Internazionale del Socialismo” στην οποία δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “La proprietà” [“Η Ιδιοκτησία”], στην εβδομαδιαία “In Marcia” του Πέζαρο και σε άλλα εμπνευσμένα από τον αναρχισμό περιοδικά, συμπεριλαμβανομένου του “Il Proletario” από το Παλέρμο, στο οποίο δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο “Anarchia” όπου κατέληξε λέγοντας ότι “η αναρχία χωρίς κομμουνισμό είναι αδύνατη”. Ένα σημείο καμπής στη ζωή του ήρθε το 1885 όταν, έχοντας καταδικαστεί σε 22 μήνες φυλάκιση για την υπογραφή του στο “Ένα μανιφέστο της Διεθνούς” (το τελευταίο που πρέπει να δημοσιεύτηκε στην Ιταλία) που υπογράφηκε από περισσότερους από 300 εκπροσώπους Τμημάτων και Ομοσπονδιών, για το οποίο “μόνο

περίπου δεκαπέντε δικάστηκαν” και “κατατέθηκαν προσφυγές ακριβώς για να δοθεί αρκετός χρόνος στους κατηγορούμενους να εγκαταλείψουν τη χώρα” (“L'Adunata dei refrattari”, 28 Οκτωβρίου 1939, σ. 5), πήρε την απόφαση να φύγει από την Ιταλία.

Μέσω του Λιβόρνο, κατέφυγε στην Κορσική και στη συνέχεια στη νότια Γαλλία, πρώτα στη Νίκαια -όπου μετέτρεψε την πολιτική γραμμή της εφημερίδας “Lo Schiavo” σε επαναστατική αναρχική- και στη συνέχεια στη Μασσαλία. Εδώ θα αρχίσει και πάλι να συμμετέχει στην επαναστατική προπαγάνδα και με τη βοήθεια ορισμένων Ιταλών και Γάλλων αναρχικών, ίδρυσε την εφημερίδα “L’Internationale Anarchiste”, που κυκλοφόρησε τελικά στις 16 Οκτώβρη

1886, αφού βρέθηκαν τελικά χρήματα. Η εφημερίδα, που δημοσίευε άρθρα στα γαλλικά και τα ιταλικά, κυκλοφόρησε τέσσερα τεύχη και αποτέλεσε πολύ σημαντική καινοτομία για το αναρχικό Τύπο.

Όπως έγραψε ο ίδιος στο εκδοτικό σημείωμα, η εφημερίδα έθεσε ως στόχο της “να τερματιστεί το μίσος που δημιουργήθηκε και προωθήθηκε από τον αστικό Τύπο μεταξύ των Γάλλων και των Ιταλών εργαζομένων”, καθώς επίσης και να ασκηθεί σοβαρή κριτική κατά των ρεπουμπλικανικών θεσμών και ιδεών.

Οι θέσεις αυτές σχηματοποιήθηκαν αργότερα στην μπροσούρα “Repubblica ed Anarchia” (Τυνησία, 1889), η οποία είναι η πιο σημαντική

θεωρητική συνεισφορά του Converti, που αναδημοσιεύτηκε επίσης στον ιταλικό Τύπο της εποχής. Τα προγραμματικά στοιχεία της μπροσούρας απορρίφθηκαν ωστόσο, ιδίως από τον E. Matteucci στην εφημερίδα της Ρώμης “L'Emancipazione”, και κατασχέθηκε από τις Αρχές. Έχοντας αποτύχει να συνάψει μια συμφωνία ώστε να συνεισφέρει σε τακτική βάση σε δύο ιατρικά περιοδικά του Παρισιού, ο Converti μετακόμισε οριστικά στην Τύνιδα με τον φίλο του Grassi, στις 10 Ιανουαρίου 1887, αφήνοντας και πάλι το ιταλικό αναρχικό κίνημα στη νότια Γαλλία να αντιμετωπίζει δυσκολίες.

Από την παλαιότερη περίοδο του φιλελεύθερου κινήματος κατά τη διάρκεια των ετών του Risorgimento

(ιταλική ενοποίηση), η αφρικανική αυτή πόλη ήταν καταφύγιο για πολλούς Ιταλούς (κυρίως Σικελούς) που διώκονταν πολιτικά, ενώ ήταν επίσης το σπίτι μιας κοινότητας αναλφάβητων προλετάρων των πόλεων που αναμείχθηκαν εύκολα με τους ντόπιους αποτελώντας μια πόλη πάνω από 100.000 ατόμων από το 1912. Σε αυτή την κοινότητα, που θεωρείτο εκείνη την εποχή κλασι σαν μια αφρικανική προσάρτηση στο έδαφος της Ιταλίας και η οποία ήταν κυρίως ιταλόφωνη, και χάρη σε έναν κύκλο των φίλων του (αλλά και μέσω ενός θείου του, επισκόπου, σύμφωνα με ορισμένες πηγές), ο Converti έμελλε να ζήσει το υπόλοιπο της ζωής του – εργαζόμενος με μεγάλη αφοσίωση ως γιατρός σε τοπικά νοσοκομεία.

Ένα σημείωμα του νομάρχη της Cosenza επιβεβαιώνει ότι ο Converti αποφοίτησε από την Ιατρική στην Τύνιδα χάρη στη θετική παρέμβαση ενός καρδινάλιου. Αλλά έχοντας πάρει το πτυχίο του, με το έξοχο έργο του συνέβαλε στην επέκταση του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης στην Τυνησία και τη δημιουργία του “Πράσινου Σταυρού” Ανακουφιστικής Εταιρείας [Società di soccorso “Croce Verde”], με την έγκριση ακόμα και των μουσουλμάνων, μια οργάνωση της οποίας προήδρευσε για αρκετές δεκαετίες.

Εκτός από την εργασία του ως γιατρός και ανάμεσα στους απόρους, ο Converti έγινε σύντομα ένας από τους πατέρες του κινήματος των εργαζομένων του Μαγκρέμπ,

συνεχίζοντας να δίνει τις δημοσιογραφικές του μάχες, παραμένοντας σε επαφή με τους διεθνείς ελευθεριακούς κύκλους, συνεισφέροντας σε διάφορες ιταλικές και μη αναρχικές εφημερίδες και εκδόσεις και κυκλοφορώντας το εβδομαδιαίο “L 'Operaio” το 1887, που αυτοχαρακτηριζόταν ως το βασικό εκφραστικό όργανο των αναρχικών της Τύνιδας και της Σικελίας. Με απλή γλώσσα και ύφος που παρέκαμπτε την όποια έμφαση και ρητορική, η εφημερίδα αυτή επιτέθηκε στις δύο βασικές χριστιανικές ομάδες της τοπικής αστικής τάξης, τη γαλλική και την ιταλική, προσπαθώντας έτσι να «ταρακουνήσει τους εργαζόμενους και τη γκρίζα μάζα των αδιάφορων από την απάθειά τους” σχετικά με την εκμετάλλευση εκ μέρους των

μεγαλύτερων επιχειρήσεων. Αργότερα ακολούθησε μια συνδικαλιστική εφημερίδα, η “La Voix de l'Ouvrier”, στην οποία ο ίδιος Converti καταπιάστηκε με τη μελέτη των αιτιών αιτίες της μιζέριας και τις πιθανές θεραπείες της.

Την ίδια στιγμή, συγκρότησε μια δραστήρια αναρχική ομάδα προπαγάνδας, μια πραγματική συνομωτική κυψέλη, που συστάθηκε επίσης για την οργάνωση και τη βοήθεια προς τους Ιταλούς αναρχικούς που είχαν διαφύγει στην Τυνησία για να γλιτώσουν από την αναγκαστική διαμονή [σ.τ.μ.: χρησιμοποιείτο τότε ως τιμωρία για πολιτικά εγκλήματα, αλλά και ως προληπτικό μέτρο. Δεν ήταν φυλάκιση ή απομόνωση, αλλά κάποιος αναγκαζόταν να ζήσει σε ένα

συγκεκριμένο χώρο, συνήθως ένα απροσπέλαστο σημείο ή νησί και δεν είχε την ελευθερία να κινηθεί μακριά] στα διάφορα νησιά της Σικελίας (κυρίως τα νησιά Favignana και Pantelleria).

Το 1896 άρχισε να κυκλοφορεί το θεωρητικό περιοδικό «La Protesta Umana», στους συνεργάτες του οποίου συμπεριλαμβάνονταν γνωστοί ελευθεριακοί συγγραφείς της εποχής, όπως οι Augustin Hamon, Luigi Fabbrì, Amilcare Cipriani και P. Raveggi. Ο Converti δημοσίευσε εκεί κάποια από τα δικά του γραπτά επίσης, συμπεριλαμβανομένου και ενός δοκιμίου σε τρία μέρη με τίτλο «Idee Generali», στο οποίο εναντιωνόταν τους Γερμανούς θεωρητικούς του νατουραλισμού σχετικά με την έννοια του κράτους, καθώς θεωρείται ο

«εγκέφαλος» του κοινωνικού σώματος. Υπήρχε επίσης μια σημαντική και ζωντανή διαμαρτυρία για την υπεράσπιση κάποιων Ιταλών αναρχικών που είχαν διαφύγει από την αναγκαστική τους κατοικία και έφτασαν στις ακτές της Τυνησίας όπου παραδόθηκαν στις γαλλικές και ιταλικές Αρχές. Μετά από ένα χρονικό διάστημα και για φορολογικούς λόγους, το περιοδικό εξέδωσε ένα τεύχος (Ιούνιος 1897) στην Ματσεράτα, και χαρακτηρίστηκε ως το μόνο αναρχικό έντυπο [στην Ιταλία], τη χρονική αυτή στιγμή.

Προκειμένου να διαδώσει τις θεωρίες του, ο Converti δεν περιφρόνησε το γράψιμο και για ορισμένα αστικά δημοκρατικά έντυπα στα χρόνια μεταξύ 1894-1913. Πολλές γαλλικές και

ιταλικές εφημερίδες, αναρχικές ή μη, δημοσίευσαν άρθρα του σχετικά με την πολιτική και οικονομική οργάνωση των εργαζόμενων μαζών. Οι εφημερίδες αυτές ήσαν μεταξύ άλλων, οι “La Petite Tunisie” από την Τύνιδα, “L' Avenir Sociale” και “Le Courier”, επίσης από την Τύνιδα, “L' Emancipateur” από το Αλγέρι, “Il Progresso” από το Παλέρμο, “Il Picconiere” από τη Μασσαλία, “L'Anvenire Sociale” από τη Μεσίνα, οι οποίες ήταν όλες αναρχικές εφημερίδες, και “Il Secolo” και “La Gazzetta” από το Μιλάνο, “Il Momento” από το Παρίσι και επίσης το “Unione” από την Τυνησία, επίσημο όργανο της ιταλικής κοινότητας, που ιδρύθηκε από τον Livornese.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1900, σημειώθηκε μια μερική εξέλιξη στην

επαναστατική προπαγάνδα του, εν μέρει λόγω των συνθηκών της εργατικής τάξης της Τυνησίας, που ήταν ο απώτερος στόχος των δημοκρατικών κύκλων και αυτό οδήγησε στη δημιουργία κάποιων φιλανθρωπικών σωματείων, καθώς και στροφή προς τις ιδέες του κοινοβουλευτισμού του Costa, ο οποίος επισκέφθηκε την Τύνιδα τον Δεκέμβρη του 1907 και ανέφερε σε επιστολή του την πρόθεσή του να δει τον Converti μετά από τόσα χρόνια. Η συνάντηση, εάν έγινε, ήταν ασφαλώς καθοριστική στην απόφαση που πήρε το 1913, όταν ήταν στην Καλαβρία να αναμειχθεί σε ένα ευρύ λαϊκό κίνημα που ξεκίνησε στην περιοχή της Άνω Ιονικής Cosenza, προκειμένου να επιστήσουν την προσοχή για την ανάγκη της κατασκευής ορισμένων υποδομών στην περιοχή.

Όλα αυτά τον οδήγησαν να ερωτοτροπήσει με την ιδέα της κατεύθυνσης των μαζών σε μορφές άμεσης πολιτικής δράσης δημιουργώντας αναταραχή στους ιταλικούς και ευρωπαϊκούς αναρχικούς κύκλους με την υποψηφιότητά του στην εκλογική περιφέρεια Cassano Ionio για τις εκλογές της 26 Οκτώβρη, με μια αναρχική κομμουνιστική πλατφόρμα. Η προσπάθειά του απέτυχε φυσικά, παρά την έντονη προεκλογική εκστρατεία, και παρέμεινε ως μια καθαρά θεωρητική διαμαρτυρία κατά του συγκεντρωτικού Κράτους.

Έχοντας επιστρέψει και πάλι στην Τυνησία μετά από ένα ακόμη ταξίδι πολλών εβδομάδων, το Νοέμβρη του ίδιου χρόνου στην Ιταλία, αφιερώθηκε στην εργασία και την οικογένειά του.

Συνέχισε να εργάζεται μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1930 ως γιατρός στη νυχτερινή βάρδια του ιταλικού αποικιοκρατικού νοσοκομείου G Garibaldi, το οποίο επίσης βοήθησε να ιδρυθεί. Κατά τη διάρκεια της φασιστικής περιόδου, συνέχισε τις δραστηριότητές του, διατηρώντας σταθερές σχέσεις με τον Camillo Μπερνέρι και αναρχικούς και αντιφασιστικούς κύκλους στη Γαλλία και την Αμερική, και «σε γραπτά του επέστρεψε στην εκρηκτική φρασεολογία της πρώιμης νιότης του» ([A.] Riggio, ["Un libertario calabrese in Tunisia: N.C.", in "Archivio storico per la Calabria e la Lucania," nn. 1-4, 1947] p.87).

Ενώ ο Converti ήταν σκληροπυρηνικός, στρατευμένος αναρχικός και

"δεδηλωμένος αντίπαλος του καθεστώτος για το οποίο μιλούσε και έγραφε πολύ συχνά", το Μάρτιο του 1933 ο Ιταλός πρόξενος στην Τύνιδα (που τον παρακολουθούσε στενά σε περίπτωση που εοιχειρούσε να οργανώσει μια αποστολή στην Ιταλία "για άγνωστους λόγους") απέρριψε το ενδεχόμενο ότι «[είχε] στο μυαλό του να έρθει στην Ιταλία για οποιαδήποτε εγκληματική πρόθεση», ακόμα και αν θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα άτομο που ήταν ικανό να παρέχει κάθε είδους ενίσχυση σε στοιχεία που μπορεί να διαπράττουν εγκληματικές πράξεις. Στις 14 Αυγούστου 1936 - σύμφωνα με τον πρόξενο- συμμετείχε σε διαδήλωση υπέρ του ισπανικού Λαϊκού Μετώπου όπου και μίλησε δηλώνοντας την πίστη του «σε ένα καλύτερο μέλλον για μια αναγεννημένη,

πιο αδελφική ανθρωπότητα και στέλνοντας τους χαιρετισμούς του στους συντρόφους του στην Ισπανία που αγωνίζονται για τον θρίαμβο της ελευθερίας".

Πέθανε στην Τύνιδα, στις 14 Σεπτεμβρίου 1939 και στην κηδεία του, όπου ο αναρχικός Sapelli του έπλεξε το εγκώμιο, συμμετείχε το σύνολο του αντιφασιστικού κινήματος της Τυνησίας ως ένα σώμα.